

UDK 636.03.

## SPOZNAJA U NAS O LANCU EPIZOOTIOLOŠKIH ČIMBENIKA

Z. Modrić, Vesna Vučevac-Bajt

### Sažetak

Za nastanak i širenje zaraznih bolesti potrebno je postojanje pet epizootioloških čimbenika: virulencija i količina (doza) mikroorganizma, izvor zaraze, putevi širenja, ulazna vrata i primljivost (dispozicija) makroorganizma. U Hrvatskoj o lancu pet epizootioloških čimbenika na osnovi spoznaja prof. E. Gottlicha prvi put piše veterinar D. Pozajić 1906. god. Prema tome naši stručnjaci su se već tada koristili tim spoznajama u profilaksi zaraznih bolesti.

Zarazne bolesti domaćih životinja nanosile su ranije a i danas velike gospodarske štete. Da bi zarazna bolest mogla nastati i širiti se potrebno je pet epizootioloških čimbenika: virulencija i količina (doza) mikroorganizma, izvor zaraze, putevi širenja, ulazna vrata i primljivost (dispozicija) makroorganizma. Poznavanje epizootioloških čimbenika neophodno je potrebno svakom stočaru i veterinaru u dnevnom radu pri otklanjanju pojedinih pogodnih utjecaja koji doprinose nastanku čimbenika, pri postavljanju dijagnoze i provođenju profilaktičkih mjera.

Studenti tijekom studija upoznaju na predavanju iz epizootiologije i iz udžbenika (Vogralik, 1935.; Černozubov, 1941.; Zaharija, 1960.; Mlinac i sur., 1966.; Trumić, 1970.; Topolnik i sur., 1980.; Zaharija, 1980.) pet epizootioloških čimbenika povezanih u obliku zatvorenog lanca po Vograliku: 1) izvor zaraze, 2) putevi širenja, 3) ulazna vrata, 4) količina (doza) i virulencija mikroorganizma i 5) primljivost (dispozicija) makroorganizma.

O epizootiološkim čimbenicima znalo se u Hrvatskoj već 1906. god. Naime, veterinar Dragutin Pozajić god. 1906. napisao je u "Veterinarskom vijestniku", u članku "Kužne bolesti i prophylaxa" slijedeće: "... profesor Gottschlich, zdravstveni nadzornik u Aleksandriji... govori da "svaka zaraza, mora da imade, ma gdje bio, zaradni izvor, odakle je zaraza postala; mora da postoji put, kojim su zarazne klice dospjele do zaraženog oraganizma; u organizmu mora biti neko mjesto, kuda se je uzročnik zaraze uvukao u njega. Zaraznog nevida mora biti stanovita količina, stanovite jakosti (virulentiae), i napokon mora biti sam organizam za uspješno djelovanje podesan. To je - kako prof. Gottschlich zgodno kaže - lanac u kome, čim jedna karika manjka, okuženje ne može nastati. Ako se uništi izvor okuženja ili presječe put do organizma, ako se zagradi organizam tako, da nema zaraznik-nevid

---

Dr. Zvonimir Modrić, redovni profesor, dr. Vesna Vučevac-Bajt, docent, Veterinarski fakultet, Zagreb

(251)

STOČARSTVO 46:1992 (7-8) 251-252

mjesta, kuda bi se u nj uvukao, ili ako se učini, da je zaraznik izgubio od svoje potrebite jakosti ili ako se napokon proizvede, da organizam postane nepodesan za uspješno zaraznikovo djelovanje; svaki put presječen je lanac - i okuženje ne može nastati. Sasvim je dakle nuzgredno, koju kariku treba presjeći, " ... Po tim principima brane se od okuženja ljudi i životinje."

D. Pozajić nažalost ne navodi literaturu kojom se je pritom služio. Opširni prikaz lanca epizootioloških čimbenika nalazimo tek god. 1920. u knjizi "Leitfaden der Mikroparasitologie und Serologie" prof. dr. E. Gottschlicha direktora Higijenskog instituta Sveučilišta u Giessenu i prof. dr. W. Schurmana privatnog docenta Higijene i predstojnika Higijenskog instituta Sveučilišta u Halleu.

God. 1926. S. Ivanić u "Epidemiologiji", izdanje Higijenskog zavoda sa Školom narodnog zdravlja u Zagrebu, navodi te epidemioške (epizootiološke) čimbenike istim redosljedom.

Pozajić je, dakle, već god. 1906. usvojio spoznaju prof. Gottschlicha o lancu s pet epizootioloških čimbenika i naši stručnjaci su se već tada služili tim spoznajama u profilaksi zaraznih bolesti.

Tim prikazom željeli bismo istaći visoku razinu stručnog znanja D. Pozajića i stručnjaka u Hrvatskoj u to vrijeme, a zatim i prvenstvo spoznaja prof. dr. E. Gottschlicha o lancu epizootioloških čimbenika u odnosu na druge autore.

#### Literatura

1. Černozubov, N. (1941): Epidemiologija, Opći dio, Škola narodnog zdravlja, Zagreb.
2. Gottschlich, E., Schurmann, W. (1920): Leitfaden der Mikroparasitologie und Serologie, Verlag von Julius Springer, Berlin.
3. Ivanić, S. (1926): Epidemiologia, Higijenski zavod sa Školom narodnog zdravlja, Zagreb.
4. Mlinac, F., Topolnik, E., Hajsig, D. (1966): Veterinarska mikrobiologija, Nakladni zavod Znanje, Zagreb.
5. Pozajić, D. (1906): Kužne bolesti i prophylaxa, Vet. vijestnik 1, 33-42.
6. Topolnik, E., Naglič, T., Hajsig, D. (1980): Opća mikrobiologija i imunologija, Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
7. Trumić, P. (1970): Zaraze domaćih životinja, I Opšti deo, Zavod za izdavanje udžbenika SRS, Beograd.
8. Vogralik, G. F. (1935): Učenje ob epidemiologičeskijah zabojevanijah, Tomsk.
9. Zaharija, I. (1960): Opća epizootiologija, Poljoprivredni nakladni zavod, Zagreb.
10. Zaharija, I. (1980): Opća epizootiologija, Školska knjiga, Zagreb.

Primljeno: 20. 7. 1992.